

De Zusters Dominicanessen waren de eersten die ik meldde dat ik acht maanden lang naar Irak zou komen. En ik bood hen aan met hen te werken, als ze dat wilden. Maandenlang hoorde ik niets. November kreeg ik ineens een telefoontje van zr. Rosa. Ze had mijn mail gevonden, eigenlijk gebruikt ze nooit email - dat is iets van de vorige eeuw. Of ik geen Whatsapp had... Wel mijn ene Arabische les voordat ik COVID opdeed moest ook via Whatsapp, dus ja het was geïnstalleerd, maar niemand legde me uit hoe en wat... Computer kan ik mee lezen en schrijven, die stamt dan ook net als ik uit de vorige eeuw: 1981 had ik mijn eerste apple.

Sinds het contact met zr Rosa voortdurend gepoogd zusters in Caracosh ook te bereiken, zij hadden via Zr Rosa de maand maart bij me besteld. Wanneer precies??? Zaterdagavond 26 februari krijg ik ineens zr. Ban aan de telefoon. Of ik NU kon komen naar Caracosh? Vraagt zr. Marie Teresa. "Nou... NU... nee." Net twee intense trainingen afgrond, zondag (wat hier de eerste werkdag van de week is) afspraken, en grote festiviteiten omdat Pater Jens jarig is; maandag afspraken, dus dinsdagmorgen op zijn vroegst. Eigenlijk had ik een dagje vrij wel aardig gevonden... Ik zal een taxi nemen naar Ankawa (de christelijke enclave bij Erbil) en daar bij de zusters Dominicanessen middagmaaltijd gebruiken, en dan komt zr. Ban me na school ophalen vanuit Caracosh. Dinsdagavond 1 maart kom ik aan in Caracosh. Precies op tijd voor Koorgebed en Eucharistieviering, dus ik word zo de kapel ingeschoven. O nee, de 6 bewoonsters ontvangen me wel bij de auto. Zes bewoonsters? Ik sta voor een reuzengebouw, oogt geheel nieuw. Die avond wordt meteen druk overlegd hoeveel tijd (hoe weinig tijd) de zusters hebben om een training te ondergaan hoe met hun trauma's om te gaan. Veel dooreen spreken, vertalen naar het Engels of Frans, naar Arabisch. En nee de eerste dagen is er geen tijd. Want, hier in Caracosh wordt groots herdacht dat verleden jaar Paus Franciscus op bezoek was. Heel programma, zijn de zusters zeer bij betrokken met de scholen. Dus kan het daarna? Tja, zr. Rosa bestelde al een maand geleden 4 dagen voor Ankawa: 10-13 maart. Dus we gaan passen en meten, en iedereen werkt hard, dus 4x twee uurtjes kan er dan nog wel af als het moet.

Zuster Jumna is nu hier de leidster, zij was degene die me 2017 meenam naar Caracosh toen de eerste IDP's terugkeerden naar huis na 3 jaar ISIS in hun regio. Zuster Jumna is degene die me november 2014 alle vluchtelingenopvang in en om Kirkuk liet zien en me kon meenemen de simpele onderkomens in. Dus Woensdagmorgen 2 maart neemt ze me op sleeptouw en laat me hun scholen zien, twee kerken die ik 2017 ook had gezien, brengt me naar de andere gemeenschap van 5 zusters en een weeskind. Bij de Lagere School - 520 leerlingen- herken ik vaag wat ik 2018 heb gezien. Nu staat er het Lyceum naast - 210 leerlingen - en dat is nieuw, zelfs nog enkele klaslokalen voor de groei. De computers voor computerles

deels zitten nog in de doos.

Als we terugkomen bij het grote klooster waar ik logeer, begrijp ik ineens van zr. Jumna dat pas verleden week dat Lyceum die nieuwe school betrok, en tot verleden week hier huisde. En dan krijg ik het gedeelte te zien waar nog gewerkt wordt: volgende maand gaan de zuster zelf naar dat deel verhuizen; waar ze nu leven wordt retraitshuis en wat nog meer?...

Wauw! Ze zitten dus met die paar mensen midden in gigantische verhuizingen! Ineens is me helder dat hun hoofd helemaal niet staat naar traumatrainingen. Waarom moest ik onmiddellijk komen??? Tja, zr. Marie Terese weet wat ik kan, en zij vindt de gemeenschap te afgemat. Heeft helemaal gelijk. 2003 was zij de Algemene Overste die me vroeg om begin 2004 terug te komen naar Irak; degene die 2014 vroeg aan

bisschop Mirkis om mij onmiddellijk naar Erbil te zenden toen ze hoorde dat ik in het land was. Daar kwam ik onmiddellijk aan, en vond er een uitermate uitgeputte gemeenschap, gevlucht voor ISIS, 80 vrouwen samengeperst in een klooster voor 15 oudere zusters. Er stierven in dat jaar na de grote vlucht voor ISIS 14 zusters zomaar, plotseling, binnen een dag, en niemand weet waaraan. Van één zuster maakte ik dat mee, een schat van een zachtmoedige vrouw. 's Avonds bood ze me haar rozenkrans in de kapel, 's morgens om 7.00 uur was ze dood en om 13.00 uur was ze begraven.

Ik besluit dat we geen trauma-trainingen gaan doen, dat is niet aan de orde. Ik ga ze drie avonden pogen te leren hoe weer bij zichzelf te komen, grond onder de voeten, in plaats van zichzelf te slopen omdat er zoveel moet. Bovendien, dat jakkeren achter de tijd en de verhuizing en de wederopbouw aan - met een beetje pech brengt dat alle angsten van dat wegjakkeren voor ISIS terug. Dus de mouwen moeten even opgestroopt om ISIS buiten de mentale deur te houden.

Vanavond presenteerde ik in een leuke kleine Power Point hoe we te werk zouden gaan, en ik vertelde dat ik het plan ging veranderen. Vier zusters keken me diep dankbaar aan: "Dank je wel". Ze zijn inderdaad bijna gesloopt. Ik begrijp helemaal waarom zr. Marie Terese aan zr. Ban had opgedragen me NU naar Caracosh te halen. Maar of ik veel kan doen?

4 maart 2022

Vandaag en morgen zijn er festiviteiten in de stad om te herdenken dat Paus Franciscus een jaar geleden hier was. Grote plakkaats in de straten: "Jullie zijn allen broeders". Ik besluit het aan de rand te volgen, anders gaan ze me nog zenuwachtig vertalen ook. Het gebed, daar ga ik aan meedoen, in de kerk waar de Paus was. Het is hún feest, moeten ze helemaal bij zijn, moet ik niet in de weg zitten. Want inmiddels begrijp ik, dat ze helemaal nergens zijn. Op extreme wijze hier in Caracosh, maar ik heb het eigenlijk over Arabisch-Irak. Alle lichamen staan stijf van ruim dertig jaar oorlog die hen vanuit de wereld werd aangedaan, de ene ellende na de andere. Voordien de oorlog Irak-Iran, maar dat was in ieder geval nog niet in het eigen land zeg maar. Wel hebben alle families gesneuvelden uit die oorlog - martelaren - een oorlog waarvoor de westerse wereld Saddam bewapende want hij deed de klus "voor ons". Maar vanaf 1990 werd het ernstig in Irak zelf: bombardementen; bombardementen met verarmd uranium; sterk toenemende kinderleukemie in een boycot die niets het land binnenliet. Formeel waren medicijnen uitgesloten, maar alles wat therapie is tegen kanker is "dubbele use" dus kwam het land niet in. Dwars door het boycotten heen waren er steeds weer bombardementen, behalve in het Koerdische gebied dat onder de VN-vlag leefde. 2003 stevige intensivering van de bombardementen door de VS, en hele overheidsorganisatie naar huis gestuurd t/m douane en vuilophaaldienst. En ja, zo ontstond ISIS in de woestijn van Irak en Syrië. 2003 zei Zr. Marie Terese in Mosul tegen me: "De grenzen zijn onbewaakt, er komen nu allerlei fundamentalisten het land in die tegen de VS willen vechten. Het is verschrikkelijk." In die decembermaand, Kerstmis, vlogen de kogels ons om de oren inderdaad. Wat ik nu meemaak in Caracosh is zo opdringend aanwezig, dat ik hier kan herkennen wat ik in heel Arabisch Irak meemaak. Niemand "heeft tijd". Allen vliegen en rennen rond "om de anderen te helpen". Ze zijn helemaal de innerlijke rem kwijt om even te kunnen stoppen en op adem te komen. De drie zusters met wie ik het voorzichtig overweeg, geven me helemaal gelijk en zijn opgelucht om de herkenning.

Vandaag is zuster Nazik even hier in Caracosh, om de ruimte te bekijken voor het kapittel in de zomer. In 2014 was zij degene die doorhad wat er toen gebeurde met de zusters, en met haar samen kon ik het toen woorden geven: "Ze zijn nog steeds op de loop voor ISIS, dat zit in hun lijf, ze jakkeren voort en krijgen ISIS niet uit het lijf." Met haar samen kon ik soms overleggen, en zo

kregen we het voor elkaar om die voortrazende carroussel te stoppen. “Mensen, ademhalen. Stilstaan. De grond onder je voeten is heilige grond.” Dat is een mooie bijbelspreuk, ‘maar de mensen’... er werd gerend, maar er werd ook voorzichtig geremd. Ik zou bijna zeggen, het goede was dat niemand wist hoe lang het zou duren. Dus toen alle vluchtelingen (zo’n 2 miljoen die met dank aan ISIS die zomer van West- naar Oost-Koerdistan bewogen) die in tenten leefden terwijl de winter voor de deur stond, net zo koud als in Nederland én hier en daar wat kouder - toen alle vluchtelingen waren voorzien van voldoende warme kleding voor de winter, ja toen kon de carroussel even langzamer draaien.

Wel, die draait inmiddels weer op volle toeren. In heel Caracosh, in heel Irak, maar vooral hier bij die zusters die voor iedereen willen klaar staan. Met Zr. Nazik overlegd, of we de week van de retraite voor de kapittelzusters niet elke dag een uur kunnen inlassen voor “aarding”, gronding, letterlijk bijna grond onder de voeten geven. Zou het kapittel (dagenlang overleg over de grote bestuurslijnen) zomaar beter kunnen maken.

Het gaat een zwaar kapittel worden, met zeer ingrijpende besluiten.

In 2014 gaf de gemeente 10 miljoen dollar aan de congregatie om een ziekenhuis te bouwen in Caracosh. Men zou eraan beginnen. Zelf waren ze een nieuw gebouw begonnen voor hun oude zusters, tevens bestuurshuis, retraitehuis en een permanente gemeenschap die de scholen bedient. De congregatie had in Mosul haar centrale woning maar sinds 2003 werd dat een steeds onveiliger stad, het moederhuis moest dus verplaatst worden. In Caracosh waren twee kleine gemeenschappen en ook een grotere vanwaaruit scholen werden geleid. Van het nieuwe huis was “de top bereikt” (vier functionele woonlagen), de kelder was al aangekleed met de prachtige stenen die dit land levert, toen ISIS kwam.

In 2017 ging ik met Zr. Jumna kijken hoe het erbij stond. Het huis van hun grotere gemeenschap was inwendig volledig gesloopt, de twee kleine huizen waren uitgebrand. Stevig van bouwsteen, dus wel op te knappen. Niemand had nog gekeken hoe die nieuwbouw er bij stond. Die bleek geheel ongeschonden. Dus werd besloten dat gebouw af te bouwen. Zodra het kon werd er een school in ondergebracht: de school die verleden week verhuisde. Het kapittel zal straks hier zijn, ook de retraites. De gemeenschap van zes zusters die hier leeft, die verliest zich in dat grote gebouw. Elke zuster loopt verloren in haar eigen renpartijen. Gemeenschap wordt het hier niet. Ze gaan verhuizen, volgende maand, naar een wat geconcentreerder deel van het huis. Dat idee van het eigen bejaardenhuis gaat niet door. Want door ISIS zijn alle artsen gevlucht, en de meesten elders ondergekomen. Nu is er in Erbil/Ankawa een huis voor de bejaarde zusters aangebouwd bij wat er al was. In Erbil is er altijd meteen een goede arts bij de hand (als je particulier bent). De vraag staat dus uit, welke de functies zullen worden van dit grote huis met 72 kamers. Het gesloopte huis is ook weer hersteld! Mens wat is er gebouwd... En er is een probleem: veel zusters gestorven en de aanwas is nagenoeg gestopt.

En de mensen vragen naar het ziekenhuis dat de zusters zouden bouwen. Wel, dat geld is met dank aan ISIS verdwenen. De banken werden gesloopt en leeggeroofd, papieren verbrand. ISIS heeft intensief gedaan aan boekverbrandingen en beeldenstorm. In Caracosh kon ik 2017 zien hoe Nederland er uitzag na de grote beeldenstorm. De zusters danken inmiddels God op hun blote knieën dat aan dat ziekenhuis nog niet begonnen was. Ze hebben er de mensen niet meer voor.

Loop ik nu door de stad, dan zie ik alle fasen van ellende binnen één straat: - een fraai woonhuis, stevig, en mooi opgeknapt;

- een eenvoudig huis, schoon en bewoond, er woont een heel oude dame die twee jaar geleden haar man verloor. Geen kinderen, de ene geadopteerde zoon leeft in een buitenland. Zij zit nu alleen in een huis dat in ieder geval bewoonbaar is. De zusters brengen haar elke dag het eten.
- Ernaast een eenvoudig huis, waar zelfs al aan de tuin is gewerkt.
- Dan een mooi huis, uitgebrand, bewoners zijn niet teruggekeerd.
- Ertegenover een simpel huis, half gesloopt, door klimplanten bewoond, ook een eigenaar die is uitgeweken naar een ander land.

- Dit geheel vlak naast de kerk die van binnen weer prachtig gerestaureerd is, was geheel door brand verwoest; de onthoofde Jozef staat nu achter glas, met andere ruïne-stukken, als herinneren. De buitenkant is men nog aan het restaureren, hier was de klokkentoren omlaag getrokken, die ligt nog steeds te wachten op herstel.

Aan alle zijden wordt gebouwd. Het ziet ook uit als een zegevieren over ISIS: de stad weer in bezit nemen. Drukke markt. Drukke winkelstraat. Alle scholen doen het weer, soms nog in noodgebouwen, maar voornamelijk goed ondergebracht. De kinderen van de kleuterschool van Zr. Ban (Montessori) vertonen nogal veel agressie. Komen uit gezinnen waar hard gewerkt wordt aan de wederopbouw van de woning, maar waar

beide ouders en mogelijke andere familieleden leven in de verstarde stand van de voortrazende carroussel.

Alsof de mensen zelf de tornado zijn geworden die door de stad blijft razen. Nergens rust. Alle aandacht naar het herbouwen van de stad, verdrijven van alle directe herinnering aan ISIS.

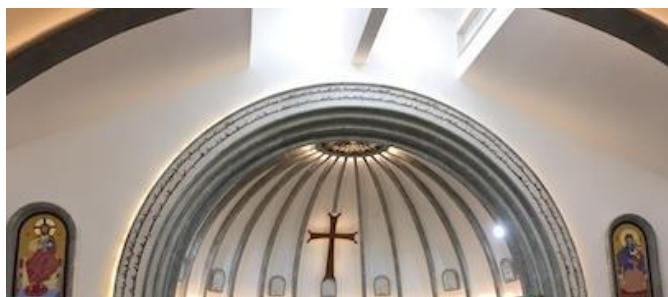
Wel symbolisch wordt er herinnerd. Elk huis dat in brand gestoken was, heeft in het nummerbord een ster. Je woont dan wel ook meteen in een "Gedenkstätte"... Er is geen innerlijke ruimte om aan de gemeenschap te bouwen.

En de kerk?

Syrisch katholiek of Syrisch orthodox. En er zijn twee nieuwe kerkjes, van evangelicale groepen. In 2003 kwamen achter de Amerikaanse soldaten aan de Amerikaanse "missionarissen" om de moslims te bekeren. Dat werd voor de inlandse christenen het grote gevaar, zei Pater Yousif Mirkis me toen al. Nu kan Bisschop Mirkis me vertellen, dat die kerkjes vooral groeien van christenen die ze uit andere kerken weghalen. Moslims bekeren zich niet, wederzijds wordt hier niet bekeerd, je respecteert elkaar, dat was de basis van het samenleven sinds enige eeuwen. Zuster Jumna vertelt ook dat die twee nieuwe kerkjes gemeenschappen herbergen die uit de oude kerken stammen.

En de kerk...
als we
het

hebben over de Pater die in de zomer de retraite gaat leiden, zegt zr. Nazik lachend: "Die rent nog veel harder dan wij. Van de kerk gaan we niet leren om werkelijk terug te vinden tot onszelf." Ook de liturgie kan een plek zijn om weliswaar uit te rusten, maar vooral te verlangen naar de goede oude tijden vóór ISIS en vóór de invasie van de Amerikanen en vóór de dodelijke boycot en vóór de oorlog van 1991. En om eerlijk te zijn, als ik zie hoe het in de kerk hier werkt: "wederopbouw" in alle betekenissen van het woord. Terug naar wat er was - wat niet kan - maar dat is voorlopig de richting. En verder zijn de priesters net zo beschadigd in al deze vreselijke jaren als iedereen, dus rennen we ons rot. In het Chaldeeuwse bisdom Kirkuk zie ik iets wat meer basis geeft. Dat ga ik eens beter proberen te begrijpen, omdat het basis heeft in deze cultuur. Kan een goed startpunt zijn.

En zr. Jumna vertelt me, dat 6 maart voortaan "Dag van de Verzoening" is. Dat heeft de regering besloten. Verzoenen doe je niet bij decreet. Maar Irak maakt redelijke kans. Want bij alle ellende hebben ze dit gemeenschappelijke weten: "VS deed zijn best, ISIS deed zijn best om ons tot een burgeroorlog te verleiden. Maar daar zijn we niet ingetrapt. We kunnen dus in ieder geval samen opbouwen." Aan dat "samen" moet nog wel heel stevig gewerkt gaan worden.

